

יסודות יבמות

שיעור רביעי

צרת ערוה

מקורות

- א. משנה יבמות ב.; גמ' ג. "ומאי איריא... תני פוטרות; רש"י ג. ד"ה כיון; תוס' שם, ד"ה כיון
- ב. גמ' ג: "מנה"מ... התועבות וגו'"; ח.:- "רבא אמר... ייבום שריא צרה"
- ג. גמ' יג. "כיצד פוטרות... ערוה קיימא"; תוס' ב. ד"ה עד; רמב"ן ג: ד"ה לא גרסינן; תוס' רעק"א פ"א מ"א אות ה "וקשה לי..."
- [ד. גמ' יג.:- "מתני'... מצוה ושריא"]
- ה. רשב"א ג: ד"ה והא דתניא
- ו. רמב"ם הל' יבום וחליצה פ"ו ה"ד-טו
- ז. חידושי מרן ר"ז הלוי הל' יבום וחליצה "ומשום דנראה... כדין ערוה"

רמב"ן ג: ד"ה לא גרסינן

לא גרסינן בברייתא צרות צרותיהן מנין וכו' כדכתיבא בתורת כהנים במקצת נוסחי ובירושלמי נמי גרסינן לה, אבל בגמרא דילן לא גרסינן לה, תדע דהא לקמן אפיסקא דמתני' הדר איבעיא להו בגמרא מנא הני מילי ואמר רב יהודה לצרור ורב אשי אמר סברא הוא וכו', וליתא נמי בכולהו נוסחי דווקי ולא בהלכות רבינו הגדול ז"ל.

תוס' רבי עקיבא איגר פ"א מ"א אות ה

וקשה לי דלמאי צריך קרא לצרת צרתה הא הצרה הנפטרת בלא יבום נשארה לו באיסור אשת אחיו מאביו והיא עצמה ערוה וממילא צרת צרתה היא צרת ערוה דאשת אחיו מאביו וצ"ע. ורש"י כתב כך ממש בדף ח' ע"ב ד"ה א"כ וכו' דלרבי דלא דריש לצרור דמ"מ צרת צרתה ידעינן כמו דידעינן צרת ערוה מן הקרא ולקחה דבעינן דאי בעיא נסיב האי ואי בעי נסיב האי. א"כ ממילא כשנפלה לו צרת ערוה מאחיו נדחית ממנו נאסרת עליו עולמית משום אשת אח וכשנתייבמה לאחיו השני ולו אשה אחרת ומת וחזרה ונפלה לפני זה קרינן בזה ולקחה דאי בעי האי אסורה לו משום אשת אח וממילא צרתה היא צרת ערוה ממש וכנ"ל.

רשב"א ג: ד"ה והא דתניא

והא דתניא שאין צרה אלא מאח לא היה צריך לפי שכבר אמר יצאו שש עריות שא"א לינשא לאחים אלא נתינת טעם הוא כלומר אם תאמר מאין זו שלא נלמד מאחות אשה שש עריות שחמורות ממנה לפי שאין הערוה נותנת איסור לצרתה אלא שמסלקת זיקת יבום מכל אותו בית וממילא צרה באיסור אשת אח כדקיימא קיימא. ומינה נמי שמעינן דאפילו ט"ו נשים שנשארו לאחרים צרותיהן מותרות שאין צרה אלא מאח דאלו מטעמא קמא לא שמעי' לה דאדרכה הוה משמע דבין שנשארו לאחים ובין שנשארו לאחרים צרותיהן אסורות.

חדושי מרן רי"ז הלוי ה' יבום וחליצה

ומשום דנראה דיסוד הדין דצרת ערוה, אינו רק דין פטור בלבד דערוה פוטרת עצמה ואת צרתה מן החליצה ומן היבום, רק יסוד ועיקר דינו הוא דין איסור, דהערוה אוסרת להצרה במקום מצוה ומשויא ליה לערוה דכוותה, וכדילפינן לה לעיקר הדין דצרת ערוה מקרא ד'לצרות' דכתיב בפרשת עריות, אם כן יסוד הדין בזה הוא דין איסור, דצרת ערוה כערוה. [ועיין ביבמות דף ח' ו"מ"ש ערוה דלא צריכא קרא, דאין עשה דוחה לא תעשה שיש בו כרת, צרה נמי לא תיבעי קרא משום דאין עשה דוחה ל"ת שיש בו כרת'. הרי דהצרה בעצמה חשובה כל"ת שיש בו כרת. ולהלן שם: 'כי איצטריך קרא למישרי צרה שלא במקום מצוה. מאי טעמא, אמר קרא עליה, במקום עליה הוא דאסירא, שלא במקום עליה שריא'. הרי דבמקום 'עליה' מיהת הצרה בעצמה איסורא רביץ עלה כדין ערוה].

בשיעור הקודם עסקנו בפטור ערוה מיבום וחליצה. המשנה בתחילת המסכת מלמדת דין נוסף:

חמש עשרה נשים פוטרות צרותיהן וצרות צרותיהן מן החליצה ומן היבום עד סוף העולם, ואלו הן: בתו, ובת בתו, ובת בנו, בת אשתו, ובת בנה, ובת בתה, חמותו, ואם חמותו, ואם חמיו, אחותו מאמו, ואחות אמו, ואחות אשתו, ואשת אחיו מאמו, ואשת אחיו שלא היה בעולמו, וכלתו. הרי אלו פוטרות צרותיהן וצרות צרותיהן מן החליצה ומן היבום עד סוף העולם. [משנה ב.]

מבואר במשנה, כי 'צרת ערוה' פטורה מחליצה ומיבום.

בשיעור הקודם עמדנו על שלוש דרכים בראשונים בהבנת יסוד פטור ערוה מיבום: לפי תוספות [ט. ד"ה והרי], הפטור הוא מחמת האיסור הקיים בה. לפי הרמב"ן [שם, ד"ה והרי], הפטור הוא מחמת עצם הגדרתה כערוה, דבר המפקיע את זיקת היבום. ולפי רש"י [כ. ד"ה גרושה, וד"ה תפסין] והרמב"ם [הל' יבום וחלוצה פ"ו ה"ח-ט], מחמת שהערוה אינה ראויה לאישות ומבחינה מעשית אין אפשרות לקחת אותה לאישה. לפי כל אחת מהבנות אלו, דין 'צרת ערוה' טעון ביאור מסברה: צרת הערוה אינה ערוה, היא ראויה לאישות ואין בביאתה כל איסור, ואם כן מדוע היא פטורה מיבום וחליצה?

על פי דרכו העקרונית של הרמב"ן, ש'שם הערוה' מפקיע את הזיקה, ניתן להבין כי הימצאות הערוה מפקיעה את הזיקה מכל ה'בית', ולכן גם צרות הערוה פטורות מיבום ומחליצה.

הבנה זו משתמעת מדברי הרשב"א:

שאין הערוה נותנת איסור לצרתה, אלא שמסלקת זיקת יבום מכל אותו בית, וממילא צרה באיסור אשת אח כדקיימא קיימא.

[רשב"א ג: ד"ה והא דתניא]

אמנם, לפי שאר ההבנות ביסוד פטור ערוה מיבום, טעמו של הדין עדיין אינו מוסבר.

כדי לבחון את דין 'צרת ערוה' לעומקו, נעיין במקורותיו השונים.

הגמרא מביאה את דרשת הספרא [קדושים פרשה י פרק יא, י-יא] לדין זה מפרשת העריות:

'אשה אל אחותה לא תקח לצרור לגלות ערותה עליה בחייה' – 'עליה' מה תלמוד לומר? לפי שנאמר 'במה יבא עליה', שומע אני אפילו באחת מכל עריות האמורות בתורה הכתוב מדבר. נאמר כאן 'עליה' ונאמר להלן 'עליה', מה להלן במקום מצוה אף כאן במקום מצוה, ואמר רחמנא 'לא תקח'. ואין לי אלא היא, צרתה מנין? תלמוד לומר 'לצרור'. [יבמות ג:]

¹ הבנה זו מבוססת על הנחה נוספת, על פיה הפקעת הזיקה מאחת היבמות מפקיעה את הזיקה מה'בית' כולו. ייתכן והרמב"ן עצמו חולק עליה; וכן נראה מדברי הרמב"ן [ג: ד"ה ורבא] בביאור מחלוקת בית הלל עם בית שמאי ביחס לדין 'צרת ערוה'. [לעומת זאת, עי' שו"ת הרשב"א [ח"ד סי' כה] ממנו עולה ביאור אחר לשיטת בית הלל, ואכמ"ל].

בהמשך הסוגיה מובאת דרשה נוספת של רבי:

רבי אומר: 'ולקח ולקחה' ויבם ויבמה' – לאסור צרות ועריות.² [יבמות ח.]

הגמרא מבארת דרשה זו:

צרה היכא כתיבא? הכי קאמר, אם כן לימא קרא 'ולקח' מאי 'ולקחה'? כל היכא דאיכא תרי לקוחין דאי בעי נסיב האי ואי בעי נסיב האי, שריא, ואי לא תרוייהו אסירין. [יבמות ח:]

הגמרא מבארת, כי הדרשה מבוססת על הבנה שיבום מתקיים רק כאשר ניתן לקחת לאישה כל אחת מהיבמות, ולא כאשר אחת מהן אסורה.

על פי דרשתו של רבי, ניתן להבין כי זהו דין במעשה היבום: היבום מותנה בנפילת ה'בית' בשלמותו ליבום, ולכן כאשר אחת היבמות אינה ראויה ליבום – ה'בית' כולו מופקע מיבום, וגם צרת הערווה פטורה מיבום ומחליצה.

הבנה זו עולה מדברי הרמב"ם:

מי שמת אחיו והניח שתי נשים האחת אסורה על יבמה משום ערוה והשניה אינה ערוה, כשם שהערוה פטורה מן החליצה ומן היבום כך צרתה פטורה ולא נפלה לו זיקה על בית זה כלל, שנאמר 'אשר לא יבנה את בית אחיו' – בית שיש לו ליקוחין באיזו מהן שירצה הוא שיש לו עליו זיקה, ובית שמקצתו אינו יכול לבנותו, שהרי אין לו בו ליקוחין, אינו בונה אפילו מקצתו שהיה מותר. ונמצאת צרת הערוה ערוה עליו משום אשת אחיו, שהרי אין לו עליה זיקה.

הרמב"ם לומד את דין 'צרת ערווה' מן הכתוב "אשר לא יבנה את בית אחיו" – "בית שיש לו ליקוחין באיזו מהן שירצה הוא שיש לו עליו זיקה"³. נראה מכך כי לשיטתו דין 'צרת ערווה' נובע מכך שהיבום מותנה בנפילת 'בית אחיו' בשלמותו ליבום.

לעומת זאת, על פי דרשת הספרא, הלומדת את דין 'צרת ערווה' מפרשת העריות, ניתן להבין כי דין 'צרת ערווה' ביסודו אינו דין ביבום אלא דין בגדרי העריות: גם 'צרת ערווה' מוגדרת כערווה, ולכן גם היא פטורה מחליצה ומיבום.

בהבנה זו נוקט הגרי"ז:

ומשום דנראה דיסוד הדין דצרת ערווה, אינו רק דין פטור בלבד, דערווה פוטרת עצמה ואת צרתה מן החליצה ומן היבום, רק יסוד ועיקר דינו הוא דין איסור, דהערווה אוסרת להצרה במקום מצוה ומשווא לה לערווה דכוותה. וכדילפינן לה לעיקר הדין דצרת ערווה מקרא ד'לצרות' דכתיב בפרשת העריות, אם כן יסוד הדין בזה הוא דין איסור דצרת ערווה כערווה.

[חדושי מרן ר"ז הלוי הל' יבום וחליצה]⁴

הגרי"ז מגדיר כי דין 'צרת ערווה' ביסודו אינו מחדש פטור אלא מחדש איסור: "דהערווה אוסרת להצרה במקום מצוה ומשווא לה לערווה דכוותה"⁵.

² כעין זה בספרי [פרשת כי תצא פסקה רפח ד"ה ולקח].

³ מקור הדרשה בדברי חז"ל אינו ידוע. [הרמב"ם מביא דרשה זו גם בפירוש המשנה [פ"א ה"א]].

⁴ הגרי"ז מביא לכך ראיה מהגמרא [ח.]. המביאה מקור לפטור צרה שלא במקום מצוה. אמנם, אחרונים רבים [מהר"ם ח. ד"ה גמ'; אחיעזר ח"א סי' א אות טו; חידושי רבי שמעון שקופ סי' ו; חזון איש סי' קלד ח: ד"ה שם תוד"ה כל] סוברים שדברי הגמרא אמורים בהווה אמינא בלבד, אך למסקנה, שצרת ערווה מותרת שלא במקום מצוה, משתנה הבנת גדר הדין: דין 'צרת ערווה' אינו מחדש איסור אלא פטור.

⁵ עי' 'חדושים ובאורים' [ח. ד"ה צרה נמי] המוסיף סברה בהבנה זו: "כיון דכתביה רחמנא בפרשת עריות ואל בפרשת יבום, וכתביה בלשון לאו, נראה שיש לדקדק מזה דענין האיסור הוא משום שהיבום מתייחס לכל האישות של המת, שהרי

בשיטה זו נוקט בעל הפרי מגדים בספרו 'פורת יוסף', הכותב כי הבא על 'צרת ערווה' חייב שתי חטאות:

אזהרה שמענו עונש מניין, תלמוד לומר 'כי כל אשר יעשה ונכרתו' כו' – ולכאורה יש להקשות הא בלאו הכי אית ביה כרת, כיון דאיכא לאו פשיטא דפטורה מחליצה ויבום, ודאי הוה אשת אחיו שלא במקום מצוה וחייב כרת משום אשת אח... ונראה דנפקא מינה לחייביה ב' חטאות בשוגג: משום כרת דאשת אח וכרת דאחות אשה והוא הדין צרה, דכרת עליה נמי קיימא. [פורת יוסף ג: ד"ה אזהרה שמענו]

מבואר בדבריו כי דין 'צרת ערווה' מחיל את איסור הערווה על כל הצרות.

מדברי תוספות עולה שיטה מתונה יותר. מחד, מלשון תוספות מבואר כתפיסתו העקרונית של הגר"ז, שדין 'צרת ערווה' ביסודו נובע מהחלת איסור הערווה על צרותיה:

דצרתה מאי טעמא אסורה כל כך שאוסרת גם צרתה, דבמקום ערווה קיימא. [תוס' ב. ד"ה עד]

מאיך, תוספות כותבים:

כיון דבמקום מצוה הוא דאסירה צרה... משום הכי קתני פוטרות, דהשתא במקום מצוה הוא דאסור, משום דממילא קאי באיסור אשת אח. [תוס' ג. ד"ה כיון דבמקום]

מבואר מדבריהם כי 'צרת ערווה' אסורה באיסור אשת אח ולא באיסור הערווה של הצרה האחרת.⁶ בשל כך נראה כי לשיטתם אמנם איסור יבום 'צרת ערווה' נובע מחמת צרתה האוסרת אותה, אך היא אינה מחילה עליה איסור חדש, אלא מלמדת שאיסור אשת אח הרובץ עליה אינו נדחה מפני מצות היבום.⁷

הבנות אלו ביסוד דין 'צרת ערווה' משליכות על דין 'צרת צרה', המפורש במשנה דלעיל:

חמש עשרה נשים פוטרות צרותיהן וצרות צרותיהן מן החליצה ומן היבום עד סוף העולם.

[משנה ב.]

הגמרא דנה במקור דין זה:

כיצד פוטרות צרותיהן וכו' – מנהני מילי? אמר רב יהודה: דאמר קרא 'לצרור' – התורה ריבתה צרות הרבה. רב אשי אמר: סברא היא, צרה מאי טעמא אסירא, דבמקום ערווה קיימא, צרת צרה נמי במקום ערווה קיימא. [יבמות יג.]

לכאורה, האמוראים נחלקים במקור דין 'צרת צרה': רב יהודה סובר שמקורו בדרשה, ואילו רב אשי סובר שמקורו בסברה.

עם זאת, הגמרא מביאה ברייתא הלומדת דין זה מדרשה:

ואין לי אלא צרתה, צרת צרתה מניין? תלמוד לומר: 'לצרור' – ולא לצור. [יבמות ג.]

שתיהן אסורות לשוק ויבום אחת מהן פוטרת צרתה, ולכך כשמיים צרת אחות אשה הרי זה כמיים חלק מאישות של אחות אשתו, דשליחותא דכולהו קעבדה, וזהו שאסרה תורה.

⁶ נראה כי הבנות אלו שנויות במחלוקת בירושלמי [פ"א ה"ה ר"י ירמיה בעי...], ואכמ"ל.

⁷ כן נראה להגדיר לפי שיטת תוספות בגדר היתר אשת אח במקום יבום (בה עסקנו בשיעור השני [היתר איסור אשת אח במקום יבום]), ולפי שיטתם בפטור ערווה מיבום (בה עסקנו בשיעור הקודם [פטור ערווה מיבום ומחליצה]). אמנם, על פי שיטת הרמב"ן בסוגיות אלו (בה עסקנו בשיעורים הנ"ל), נראה להגדיר באופן אחר: הערווה מחילה על הצרה 'שם ערווה', וכך אין עליה זיקה והיא מותרת לשוק ואסורה מדין אשת אח שלא במקום מצוה. [ועי' שיעורי רבי נחום ס"י ג אות ד].

מחמת דרשת הברייתא, כותבים תוספות כי לכולי עלמא דין 'צרת צרה' מקורו בדרשה, ומחלוקת האמוראים אמורה ביחס לאיסור הצרות 'עד סוף העולם':

ולקמן דקא בעי 'מנא הני מילי', לא אצרות צרותיהן קאמר, דבהדיא דריש להו בברייתא מ'לצרו', אלא על 'אפילו הן מאה' דמתניתין קאי. ואמר רב יהודה דכולהו משתמעי מ'לצרו', ורב אשי סבר דמ'לצרו' לא משמע אלא תרי, ו'אפילו הן מאה' מסברא נפקי, דצרתה מאי טעמא אסורה כל כך שאוסרת גם צרתה, דבמקום ערוה קיימא, צרת צרתה נמי תאסור צרה אחרת דבמקום ערוה קיימא.

לעומתם, הרמב"ן לומד ממחלוקת רב יהודה ורב אשי, שאין לגרוס את הדרשה המלמדת על דין 'צרת צרה' בדברי הגמרא דלעיל:

לא גרסינן בברייתא 'צרות צרותיהן מנין' וכו'... תדע דהא לקמן אפיסקא דמתני' הדר איבעיא להו בגמרא 'מנא הני מילי', ואמר רב יהודה 'לצרו' ורב אשי אמר סברא הוא וכו'.

[רמב"ן ג: ד"ה לא גרסינן]

לכאורה, לפי שיטתו, מקור דין 'צרת ערוה' שנוי במחלוקת אמוראים: לפי רב יהודה מקורו בדרשה, ואילו לפי רב אשי מקורו בסברה. אמנם, הריטב"א כותב כי אין כל מחלוקת בין רב יהודה לרב אשי, ולכולי עלמא דין 'צרת צרה' מבוסס על סברה:

רב אשי אמר סברא הוא, ורב יהודה נמי לא סגיא דלא ידע האי סברא, אלא דנקיט קרא לסמוך בעלמא, וזהו מה שפירש רב אשי.

[ריטב"א יג: ד"ה רב אשי]

נמצא, אם כן, כי לעומת שיטת תוספות, שדין 'צרת צרה' מבוסס על דרשה⁸, הרמב"ן סבור שלפי רב אשי מקורו בסברה, וייתכן שגם רב יהודה מודה לכך.

על פי דברים אלו יש לדון בקושיית רבי עקיבא איגר על הצורך בדרשה לדין 'צרת ערוה':

קשה לי, דלמאי צריך קרא לצרת צרתה, הא הצרה הנפטרת בלא יבום נשארה לו באיסור אשת אחיו מאביו והיא עצמה ערוה, וממילא צרת צרתה היא צרת ערוה דאשת אחיו מאביו, וצ"ע.

[תוס' רעק"א פ"א מ"א אות ה]

לטענת רבי עקיבא איגר, כל 'צרת צרה' היא גם 'צרת ערוה' – הואיל והיא אשת אח שלא במקום מצוה⁹. על פי זה מקשה רבי עקיבא איגר, מדוע יש צורך בדרשה נוספת לפטור 'צרת צרה'.

על פי שיטת הרמב"ן דלעיל, ניתן להבין שזו גופא סברתו של רב אשי: "צרת צרה נמי במקום ערוה קיימא" – מחמת 'צרת הערוה' האסורה באיסור אשת אח¹⁰. אולם, לשיטת תוספות, על פיה לכולי עלמא דין 'צרת ערוה' מבוסס על דרשה, קושיית רבי עקיבא איגר עומדת בעינה.

החזון איש מיישב את קושייתו:

ונראה דאף על גב דפטורה מן החליצה ומן היבום, מכל מקום כיון דאין חסרון בצרה עצמה, אלא כיון דהיא צרת ערוה מנעתה תורה מחליצה ויבום, אינה ראויה למפטר צרה... ולזה אצטריך קרא למחשב צרה כערוה.

[חזון איש קל, ט]

⁸ תוספות [ג: ד"ה לפי] כותבים לגבי סוטה: "ויש לומר, דכיון דלגבי בעל לא משכחת צרת צרה, אין לנו להחמיר בטומאה דגבי בועל יותר מטומאה דגבי בעל". דבריהם נובעים משיטתם העקרונית, על פיה דין 'צרת צרה' הוא חידוש נוסף שאינו נובע באופן ישיר מדין 'צרת ערוה'.

⁹ וכן מפורש בדברי רש"י [ח: ד"ה א"כ].

¹⁰ עיי' קובץ הערות [ג, יד-טו] המשיג על פירוש זה ומבאר את טענת רב אשי באופן אחר.

לדבריו, דין 'צרת ערווה' אמור רק לגבי ערווה המהווה מצד עצמה סיבה להפקעת היבום. 'צרת ערווה', לעומת זאת, מצד עצמה ראויה ליבום ולכן יש צורך בדרשה נוספת לדין 'צרת צרה'¹¹.

דברי החזון איש מבוססים על ההבנה כי דין 'צרת ערווה' יסודו בפטור (או – על פי דברי הגר"ז דלעיל – באיסור) החל על הצרה מחמת הערווה. עם זאת, לפי שיטת הרשב"א דלעיל, דין 'צרת ערווה' מבוסס על עיקרון שונה: הערווה אינה מחילה פטור על הצרה, אלא עצם הימצאות הערווה ב'בית' מפקיע את הזיקה מכל ה'בית'. לפי הבנה זו, אין מקום לחלק בין העריות השונות: בכל מקום שיש ערווה ב'בית' אין מקום לקשר אישות, הזיקה פוקעת, מצות הייבום מתבטלת והאישה מותרת לשוק.

בדומה לכך, דברי החזון אינם ניתנים להיאמר גם לשיטת הרמב"ם דלעיל, על פיה דין 'צרת ערווה' מבוסס על העיקרון שיבום קיים רק כאשר כל ה'בית' נופל ליבום. על פי הבנה זו, הערווה אינה מחילה 'שם פטור' על צרתה, אלא עצם העובדה שאחת היבמות אינה נופלת ליבום מפקיעה מכל ה'בית' את מצות היבום מעיקרה. ואכן, הרמב"ם מוסיף וכותב:

לפיכך ראובן שמת והניח שתי נשים, האחת ערווה על שמעון ושתייהן ראויות ללוי, אין לשמעון זיקה על בית זה והרי שתייהן תחת זיקת לוי. יבם לוי האחת מהן שהיא צרת ערווה של שמעון והיתה לו אשה אחרת, ומת לוי ונפלו שתייהן לפני שמעון, שתייהן פטורות מן החליצה ומן היבום משמעון, האחת מפני שהיתה צרת ערווה והשניה מפני שהיא צרתה. וכן הדין בצרת צרתה עד סוף העולם, שכל אשה שאין לו עליה זיקה באיסור אשת אח עומדת לעולם.

בדברי הרמב"ם מבואר כי הוא מאמץ את ההנחה שהניח רבי עקיבא איגר בקושייתו, על פיה דין 'צרת צרה' אינו מהווה חידוש נוסף, אלא כל 'צרת ערווה' היא ערווה משום אשת אח, ולכן צרתה העא 'צרת ערווה'.

לסיכום: המשנה מלמדת כי 'צרת ערווה' פטורה מיבום ומחליצה. מדברי הראשונים עולות שלוש דרכים מרכזיות בהבנת יסוד הדין:

- א. לפי הרמב"ם, מצות היבום אינה קיימת כאשר ה'בית' אינו נופל ליבום במלואו.
- ב. לפי הרשב"א, הימצאות ערווה ב'בית' מפקיעה את חלות הזיקה מכלו.
- ג. לפי תוספות (על פי דרכו העקרונית של הגר"ז), הערווה מחילה איסור על צרתה, ולכן היא מופקעת מיבום ומחליצה (כדין ערווה).

בין דרכם של הרמב"ם והרשב"א לדרכם של תוספות, קיים הבדל עקרוני: האם הדין מבוסס על 'חלות שם ערווה' על הצרה, או שעצם הימצאות הערווה ב'בית' פוטר את הצרה מיבום ומחליצה. הבנות אלו משליכות על דין 'צרת צרה' – האם יש בו חידוש נוסף שמקורו בדרשה, או שהוא דין פשוט המבוסס על סברה.

להערות ולתגובות: שלמה ליפשיץ

lshlomo26@gmail.com

¹¹ עיי' קובץ הערות [סי' ב אות ד] וקהילות יעקב [סי' ג] ליישובים נוספים לקושיית רבי עקיבא איגר.